

# Rusya - Ukrayna Krizi AB ve Türkiye'ye Etkileri

Doç. Dr. Nergiz ÖZKURAL KÖROĞLU ile Akademik Söyleşi

*Yusuf Ertuğral - 24 Şubat 2022 tarihinde Rusya'nın Ukrayna'ya girmesi ile mevcut durum sıcak çatışmaya dönüştü ve binlerce sivilin hayatını kaybetmesi, insanların yerlerinden edilmesi yeni bir göç politikasına sebep oldu. Rusya'nın Kie'ye yönelik saldırılarının arkasında hangi jeopolitik etkenler ve hedeflerin yer aldığını düşünüyorsunuz?*

**Doç. Dr. Nergiz Özkural Köroğlu** - Jeopolitik denildiğinde tabii öncelikle teorilerin ele alınması gerekir. Alexan-

der Dugin'in Avrasyacılık teorisi bu anlamda çok önemli. Putin 2000'lerin başında Rusya'da lider olduğundan itibaren aslında bu Avrasyacılık konsepti, fikri üzerine bir politika inşa edildi diyebiliriz. Bunu da en basit haliyle ben şöyle düşünüyorum SSCB'nin yıkılmasından sonra eski komünist ülkelerin topraklarında, yani post komünist alanda yeniden gücü tesis etmek. Çünkü 2000'lere kadar Rusya ekonomik olarak çok ciddi sıkıntıya girdi ve sosyal bir kırılma oldu. Do-



**Akademik Söyleşi**  
**Rusya Ukrayna Krizi AB ve Türkiye'ye Etkileri**

**DOÇ. DR. NERGİZ ÖZKURAL KÖROĞLU**

**YUSUF ERTUĞRAL**

[www.europolitika.com](http://www.europolitika.com)  **YouTube** **EUROPolitikaNews**  **SUBSCRIBE**

layısıyla toparlanmaları 2000'lerin başından itibaren, ki o da Putin'in liderliği dönemine denk düşüyor. Ekonomi toparlandıktan ve politika daha istikrarlı hale geldikten sonra da tabii bu politikaların daha yoğun şekilde ilerlediğini görüyoruz. Rusya bunu arka bahçe politikası olarak adlandırıyor. Yani post komünist toprakları arka bahçesi olarak görüyor ve dolayısıyla burada her zaman bir hakimiyet kuracağını ve egemen bir unsur olabileceği iddiasını taşıyordu. Bu zaten bilinen bir şey. Fakat bunun, askeri bir harekât yapalım, yeniden bu toprakları ele geçirelim şeklinde bir fikir olduğunu düşünmüyorum. Örneğin Orta Asya cumhuriyetlerine baktığımızda Rus yanlısı liderlerin olduğu ülkelerde çok büyük sıkıntılar yaşanmadığını görüyoruz. Onun dışında Doğu Avrupa ile de zaten enerji bağımlılığı olduğu için zaman zaman enerji bağımlı ekonomik unsurlar, zaman zaman da işte Rus yanlısı liderlerin olmasıyla birlikte Rusya bu hakimiyetini sürdürebildi. Ancak 2008 yılında Gürcistan Rusya Savaşı'na baktığımızda Gürcistan'ın Batı yanlısı bir politika içerisinde olduğunu gördük ve orada bir çatışma hattı meydana geldi. Gürcistan Savaşı bu anlamda önemliydi; Abkhazya ve Güney Osetya'nın bağımsızlıklarının tanınması, Rusya'yla Gürcistan'ın savaşması... Şimdi Ukrayna ile de benzer bir durum oldu. Ukrayna ve Gürcistan her zaman Batı'nın önem verdiği ülkeler, hem jeostratejik olarak hem de Gürcistan'ın Hazar bölgesinden gelen enerjinin geçtiği bir tran-

sit bölge olması sebebi ile. Dolayısıyla buralarda iş biraz daha askeri yöne de kaydı diyebiliriz. Ancak şu an Rusya'nın politikalarına baktığımızda biraz daha yayılcı bir yaklaşım olduğunu görüyorum. Okuduğum bir haberde Putin kendisini Petro'ya benzetiyor, ki bu da bunun çok ispatı niteliğinde. Yani Kuzey ülkeleri ile ilişkilerine de o şekilde bakıyor; sanki Rusya'nın tarihten beri gelen hâkim olduğu coğrafyaya yeniden hâkim olmak. Avrasyacılık'ın ilham aldığı bir kara hakimiyet teorisi vardır, jeopolitik teoriler; orada der ki Doğu Avrupa'ya hâkim olan Avrupa'ya ve Dünya'ya da hâkim olur. Neticede, dediğinizde haklısınız, yani jeopolitik amaçlar illa ki var ancak zaman zaman askeri, zaman zaman ekonomik ve sosyo kültürel araçlarla bu hakimiyet sağlanmaya çalışıldı bugüne kadar.

*Yusuf Ertuğral - Rusya'nın görkemli jeopolitik hedefleri mevcut. Peki siz bu durumu ve Rusya'nın bu hedeflerini gerçekleştirme kapasitesi hakkında ne düşünüyorsunuz? Şu an savaşta son durum nedir?*

Doç. Dr. Nergiz Özkural Köroğlu - Savaşta en son ne durum nedir diye baktığımızda Ukrayna kaynaklarıyla Rus kaynaklarının çok farklı bilgiler verdiğini görüyoruz. Burada dezenformasyon söz konusu. O yüzden hani hangi kaynağa güvenmemiz gerektiği konusunda çok emin değilim. Örneğin, sınıra 100.000 asker konuşlanmıştı. Ukrayna kaynaklarına göre,

bu askerlerin 25.000 tanesinin öldüğü iddia ediliyor. Askerler bunu şu şekilde hesaplar, 25.000 tane asker öldüyse bunun 3 katı kadar da yaralı vardır; yani 75.000 tane de yaralı askerin olması gerekir. O halde bu kaynağa göre 100.000 kişilik ordunun tamamının saf dışı kalmış gibi görünüyor.

Rusya genellikle Orta Asya Türki Cumhuriyetler ve Ceçenistan'ın desteği ile savaşı yürütüyor. Nitekim piyade olarak onları kullandı. Ancak Slav Ruslar daha ziyade komutanlıklarda görev aldılar. Şu anda askeri kaynakların söylediği; Rusya asker sıkıntısı içinde, yani piyade. Bunun için de seferberlik ilan etmesi gerekiyor. Fakat resmi olarak seferberlik ilan etmek için resmen savaş ilanı yapılması gerekiyor ve bunun da tabii politik maliyeti yüksek. Bu nedenle Rusya şöyle bir yol izliyor: 18-40 yaş arası Rus vatandaşlarını askere alıyor, onun dışında 30 yaş üstü yabancıları askere alabiliriz diyor. Yani resmi olarak seferberlik ilan edilmemiş olsa da bu şekilde girişimler söz konusu. Rusya'nın coğrafyasına baktığımızda aslında nüfusunun az olduğunu görüyoruz; 145 milyon civarında. Bu bağlamda da zaten ciddi bir asker sıkıntısı olduğunu görüyoruz ve bu nedenle de zaten hedefini küçülttü. İlk başta Kiev'e yönelik bir askerî harekât yapıldı ve bir yarma operasyonu gibi nitelendiriliyor. Yani burada Rusya'nın hedeflerinden biri, daha önce başka bir yazımda da belirttim, Avrupa'nın savaş travmalarını yeniden canlandırma yönündeydi. Tabii bir

göz dağı verme fikri de vardı, çünkü Kiev'in tarihsel bir önemi de var; hem Rusya'nın hem de Ukrayna'nın kuruluşunda oldukça önemli bir şehir. Dolayısıyla Kiev'e harekât yapıldı, ancak şu an hedef küçülterek Donbas bölgesinde daha yoğun operasyonlar gerçekleşiyor. Okuduğum kaynaklara göre, Rusya'nın sahada ilk etapta, biraz evvel altını çizdiğim yarma operasyonları esnasında, SSCB'den kalma veya daha eski askeri teçhizatları kullandığını ancak şu anda Donbas'a yönelik harekatta yeni jetleri, yeni tankları ve son sistem teknolojik askeri mühimmatlarını da sahaya sürdüğünü görüyoruz. Ben bunları taktiksel girişimler olarak düşünüyorum. Siz en son durumda kapasitesi nedir diye sormuştunuz, işte kapasite bu, ancak tabii hedef küçülttüğünü de söyleyebiliriz. Askeri kapasitesi hâlâ daha tabii ki var (mühimmat açısından vs.) fakat işte seferberlik ilan edilecek mi, bu da en son tartışılan konular arasında.

*Yusuf Ertuğral -Batı'nın askeri ve ekonomik olarak Rusya'ya karşı yaptırımları mevcut. Sizce şu ana kadar Batı, Rusya'nın zayıflaması adına hangi stratejileri uyguladı ve Batı'nın bu anlamda başarılı olduğunu düşünüyor musunuz?*

**Doç. Dr. Nergiz Özkural Köroğlu** - Batı denildiğinde herhalde ilk etapta Avrupa Birliği'nden söz etmek gerek. AB ekonomik yaptırım paketleri uyguladı. Bunlar içerisinde neler var diye bakacak olursak mesela bazı ürünlerin ithalatı ihracatı, yani bu

ticaretle ilgili kısıtlamalara gidildi. Örneğin lüks mal ihraç etmeyeceğiz denildi veya kömür, kereste gibi önemli mallar alınmayacak denildi. Bunun dışında en önemlisi Rus bankaları SWIFT sisteminden çıkarıldı ve onun dışında bazı diğer kültürel yaptırımlar da söz konusu. Mesela Rus televizyonlarının yasaklanması bunlardan biri. Yani aslında ekonomik olarak yapılan yaptırımların dışında, siyasi ve kültürel yaptırımlar da var. Bunlardan bir tanesi dediğim gibi Rus televizyonu yasaklanması. Mesela İtalya'da bir profesör üniversitede Dostoyevski'yi yasakladı ve bu tabii ki tartışma konusu olmuştu. O zaman Rus edebiyatı da mı yasaklanacak gibi bir düşünce meydana geldi. Bunun haricinde bazı Rus web siteleri yasaklandı. Bence en önemlisi de bu izolasyonun kültürel alana da yaygınlaştırılıyor olması. Bazı futbol oyunlarından isimlerin çıkarılması gibi hadiseleri de gözlemliyoruz ya da mesela sınırım Almanya'dan 40 tane diplomat ihraç edildi. Bunlardan bazıları persona non grata, yani istenmeyen kişi ilan edildi ve ülkeden gönderildi. Fransa'dan, Almanya'dan diplomatların çıkarıldığında görüyoruz. Bu tarz girişimler Rusya'nın dünyadan izole edilmeye çalışıldığının bir göstergesi. Yani Batı'nın yaptığı en büyük yaptırım tabii ekonomik, ama onun dışında böyle kültürel ve siyasi yaptırımları da gözlemliyoruz.

*Yusuf Ertuğral - Peki Avrupa Birliği'nin genel yaklaşımı konusunda düşünceleriniz neler? Üye devletler arasında bir kon-*

*sensüs sağlandığını ya da sağlanacağını düşünüyor musunuz?*

**Doç. Dr. Nergiz Özkural Köroğlu** - Zaten Avrupa Birliği'nde üye devletlerin dış politikalarında farklı hareket ettikleri ile ilgili hep bir sorunsal vardır. Örneğin Fransa'nın oldukça temkinli yaklaştığını görüyoruz. Hatta Macron'un konu ile ilgili olarak şu mimvalde sözleri oldu: "Putin'in onurunu incitmeden bu husumeti bitirelim, hatta gerekirse Dombas'ı" şeklinde. Almanya da ilk başlarda tedirgindi, bunun sebebi Kuzey Akım 2 projesiyle Rusya'dan direkt bir enerji hattı projeleri vardı. Ancak onu iptal ettiler. Macron ise, evet biraz Rusya'yı karşı çok kızdırmayalım, çok onurunu kırmayalım şeklinde bir yaklaşım içerisinde. Yani üye devletlerle tabii ki %100 bir birlik olduğunu düşünmüyorum ancak daha sonra detaya gireriz. Yine de Brexit öncesindeki döneme bakarsak daha fazla birlik olduğunu da tabii ki söyleyebiliriz. Çünkü İkinci Dünya Savaşı'ndan beri barış içerisinde yaşayan Avrupa Birliği vatandaşları ilk kez bir savaşın eşiğindedir ve travmaları canlandı, bu çok önemli bir şey. Ve bana kalırsa bu, birlik ruhunu yeniden gündeme getirebilecek bir nokta. Tabii ki ufak tefek ayrılıklar var, ama neticede Rusya'nın yaptıkları doğru bulunmuyor ve enerji konusunda da farklı alternatif arayışları içerisindedir.

*Yusuf Ertuğral - Basında da sıklıkla yer verilen bir konu olarak, Rusya kendisinin*

*üzerine çok geldiğini hissetmesi durumunda nükleer silahlara başvurur mu?*

Olabilir. Elbette bunun garantisini kimse veremez ve bu yüzden de tabii bir gerginlik söz konusu. Bir de nükleer füzeler sanırım artık mobil araçlarla da kullanılabilir olmuş. O yüzden tabii ki her zaman bu risk var. Sonuçta Putin'in zihnini okumayız. Böyle bir şey olursa Dünya Savaşı çıkacaktır ve nükleer savaş çıkacaktır. Fakat ben Rusya'nın son noktaya kadar nükleer silahlara başvuracağına inanmıyorum. Yine de dediğim gibi böyle bir risk her zaman vardır. Çünkü eğer böyle bir silah varsa bunun kullanılma ihtimali de her zaman vardır.

*Yusuf Ertuğral - Avrupalı liderler tarafından Rusya'ya karşı daha da etkin yaptırımların artırılması konuşulurken Rusya bunun karşısında söz konusu yaptırımlara alternatif olarak Çin ve Ortadoğu'daki veya başka otokratik devletlerin desteğini alabilir mi?*

**Doç. Dr. Nergiz Özkural Köroğlu** - Çin çok yükselen bir değer ve dünyadaki ikinci büyük ekonomi. Yani her açıdan gelişen bir devlet olduğunu görüyoruz ve Rusya'ya kesinlikle destek oluyor. Rusya artık Avrupa Birliği'ne doğalgazı satamayacak ama Çin'e satmayı düşünüyor. O yüzden en büyük ticaret partneri olarak Çin karşımıza çıkıyor. Orta Doğu'ya döndüğümüzde ise Birleşik Arap Emirlikleri ve Katar, Almanya ve Avrupa Birliği'nin bazı ülkeleriyle

ticari olarak daha yakın ilişki içerisine girecek. Çünkü Almanya şunu söyledi; yıl sonuna kadar Rusya ile doğalgaz bağımlılığımızı sifıra indireceğiz, bunun yerine Katar ve Birleşik Arap Emirlikleri'nden alacağız, böylece enerji ihtiyacımızı oradan karşılayacağız. Sıvılaştırılmış doğalgaz alacaklarını söylediler, tabii Norveç'ten, Amerika'dan da ya da başka ülkelerden de alınacak. Dolayısıyla ben bu ülkelerin çok Rus yanlısı olabileceğine inanmıyorum. Ancak İsrail'e baktığımızda İsrail denge politikası izliyor sanırım. Çünkü bir yandan İran'a karşı Rusya ile iş birliği içerisinde olması lazım. Ancak tabii Yahudi lobisi nedeniyle Amerika ile de iyi ilişkileri var. Ben bu noktada biraz Türkiye'ye benzetiyorum; Türkiye gibi bir denge politikası yürütmeye çalışıyor. Türkiye'yi Ortadoğu ülkesi olarak ele almadığım için -bazı kaynaklar öyle alıyor ama- Türkiye'yi ayrıca ele almak istiyorum. Orta Doğu'dan çok büyük bir destek bu bağlamda gözlemliyorum, ama Çin en büyük destek tabii ki. Yani ticari olarak destek olacak. Birde, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde Çin Rusya ister istemez her zaman veto kararlarında vb. iş birliği içinde davranacağı için oradan da bir siyasi destek var.

*Yusuf Ertuğral - Peki sizce Putin, Avrupa'ya karşı enerji kartını kullanabilir mi?*

**Doç. Dr. Nergiz Özkural Köroğlu** - Evet zaten kullandı, hali hazırda doğalgazı kesti. Diğer yandan Almanya Kuzey Akım 2 projesini iptal

etti. Polonya'ya Bulgaristan'a ve çoğu ülkeye doğalgazı kesti. Aslında şöyle oldu; doğalgazı kesti ancak şimdi de Ruble karşılığı satabilirim diyor. Ruble karşılığı verileceği için de Avrupa devletleri bunu istemiyor. Yani aslında onun kartını görmediler ve AB'nin zaten elektrik gibi ya da yenilenebilir enerji gibi alternatif kaynaklar bulma çabaları söz konusu. Böylece alternatif yollardan enerjiye ulaşacaklar. Tek yol Rusya ve Ukrayna değil; Hazar'dan, Orta Doğu'dan, Türkiye üzerinden de Avrupa'ya enerji gidebilir. Örneğin aklıma TANAP projesi geliyor; Türkiye'den geçen Avrupa'ya gidecek enerji yolu. Dolayısıyla yollar tükenmiş değil, alternatif enerji yolları da var. O yüzden Rusya bypass edilebilir, hatta Ukrayna da transit ülke olarak kullanılmadan başka yerlerden enerji elde edebilirler. Belki daha maliyetli olabilir. Ancak bu kart işe yaramayacak gibi geliyor bana. Yani onlar şimdiden bu konuda önlemlerini alıyorlar.

*Yusuf Ertuğral - Her iki tarafın da artık geri adım atmadığını görüyoruz. Sizce hangi durumda gelişmeler Rusya'nın lehine sonuçlanabilir?*

**Doç. Dr. Nergiz Özkural Köroğlu** - Baktığımızda Rusya'nın lehine olma ihtimalini çok göremiyorum. Belki sadece şu olabilir; Donbas Bölgesi'ndeki belirli bölge Rusya'ya verilirse o da Rusya için bir kazanç olacaktır. Ya da NATO'ya gözdağı verme konusu hedeflerden bir tanesiydi, onu da gerçekleştirmiş olabilir. Diğer yandan,

Ukrayna'nın NATO'ya veya Avrupa Birliği'ne girmemesi noktasında da yine belirli kazançları olabilecektir. Özellikle de eğer bir anlaşmaya varılırsa bunlar kazanç olacaktır. Ancak şu anda nasıl bir boşluk olur diye düşündüğümüzde, sonuçta bu daha uzun sürecek bir savaş, bu yüzden de şu an için hemen bir anlaşmaya gidilecek gibi görmüyorum.

*Yusuf Ertuğral - Yaptırım yapanlar ve yaptırım uygulananlar arasında tarafsız kalanların da zarar gördüklerini gözlemledik. Sizin uzmanlık alanınız Türk dış politikası olduğu için; sizce Türkiye tarafsız kalarak lehine ya da aleyhine nasıl sonuçlar ile karşılaşabilir?*

**Doç. Dr. Nergiz Özkural Köroğlu** - Türkiye tarafsız kalmak zorunda, çünkü Montrö Boğazlar Sözleşmesi bizim için Türk Dış Politikası'nda çok önemli bir unsur. Zira, Boğazlar'ın ve Karadeniz'in güvenliği bu şekilde sağlanıyor. Karadeniz'deki güvenlik, yani statüko, şu anda Rusya ve Türkiye'deki dengeyle sağlanıyor diyebiliriz. Aslında NATO Karadeniz'e hiçbir zaman sokulmadı ve Karadeniz'de Rusya ve Türkiye olmak üzere iki unsur vardı. Sorun şöyle; Rusya'yla da Ukrayna'ya da hem siyasi hem tarihsel olarak farklı açılardan bizim özel ilişkilerimiz var. Kırım'ın ilhakını Türkiye illegal ilhak olarak kabul etti, bunu tasvip etmediğini söyledi. Neticede Ukrayna'daki Kırım Tatarları'ı, ki bunlar Türk boylarıdır. Bu nedenle de Türkiye'nin çok özel tarihsel bağları var. Osmanlı döneminde de

uzun yüzyıllar topraklarında yaşamış bir toplum. Bu yüzden Ukrayna'yla da ilişkilerin bozulmaması, ancak bir yandan da tabii Rusya'yla ilişkilerin dengelenmesi gerekiyor. Unutulmamalı ki biz bir NATO üyesiyiz. Ayrıca insan hakları, uluslararası hukuk konusunda da Batı normlarıyla hareket etmek durumundayız. Yani bu noktada Rusya'nın gerekli yerlerde tabii ki karşısında durmalı Türkiye, ancak belli noktalarda dengeyi korumalı. Ekonomik açıdan Rusya'yla ilişkilerimiz var ve gıda krizi şu an baş gösterdi. O noktada ufak bir kriz yaşadık; Karadeniz'de mayınlar temizlenecek ve Rus gemileriyle buğday getirilecek denildi ama o buğdayların aslında Ukrayna'dan Rusya'nın aldığı buğdaylar olduğu söylendi. Bu ve benzeri pek çok tartışma da oldu, ama neticede Türkiye, Kırım Tatarları'nın her zaman haklarını koruma yönünde soydaşlar ile etkileşim içerisinde olan bir ülke olması dışında, Rusya'yla ilişkileri dengelemek durumunda olan bir ülke. Çünkü boğazlar Türkiye'nin güvenliği açısından çok önemli. Onun dışında tabii Rusya'nın jeopolitik hedefleri denildiğinde, tarihe baktığımızda bu durum sıcak denizlere inme olarak da karşımıza çıkıyor. Zaten şimdi Rusya, Donbas ele geçirildiğinde Ukrayna'nın denizle irtibatı kesilsin istiyor. Çünkü Azak Denizi ve Karadeniz hattı ele geçirilebilirse Rusya egemen güç olacak. Diğer yandan Rusya'nın Orta Doğu'da da olduğu unutulmamalı; Suriye'de. Ve şimdi Suriye'de de Türkiye ve Rusya karşı karşıya. Yani Rusya ile

ilişkilerimiz açısından da dengeli ilişkiler kurmak zorundayız. Sonuçta şu an yeni düşünülen operasyonlar söz konusu; Suriye'de sınır genişletilmek isteniyor ve oradaki PYD unsuru şu an Rus bayrakları açan bir unsur. Yani burada karşımıza yine Rusya çıkıyor. Şimdi tabii Akdeniz'de limanları var, bu demektir ki Rusya'nın Akdeniz'e oradan da bir bağlantısı var. Dolayısıyla, bir yandan Suriye, bir yandan Karadeniz ve Akdeniz bunların hepsi bir bütün halinde ve Türkiye bütün bu jeopolitik ilişkilerin tam ortasında. O yüzden çok dikkatli hareket etmemiz gerekiyor. Bu bağlamda Dışişleri Bakanlığı tarafından kolaylaştırıcı rol, arabulucu rol hep ifade edildi ve bence gayet mantıklı. Çünkü bölgesel güç olarak da biraz daha rolümüzü ön plana çıkarabileceğimiz bir noktadayız. Nitekim, Türkiye Karadeniz'de ve Akdeniz'de önemli bir unsur. Tabii bir yandan da çok büyük bir çatışma hattının sınırındayız. Bu yüzden de Türkiye bir yandan çok dikkatli ve hassas ilerlemek durumunda diye düşünüyorum.

*Yusuf Ertuğral - Avrupa, uzun zamandan beri genişleme ve derinleşme konusunda duraksama dönemindeydi. Malumunuz Ukrayna'nın üyelik talebinde bulunması da gündeme geldi, tabii ki bu bürokratik olarak da oldukça uzun bir süreç. Fakat olası bir başarı durumunda, Avrupa'nın yeniden bir genişleme ve derinleşme dönemine gireceği söylenilebilir mi? Diğer yandan NATO'nun gündemde olması gibi hususlar da dikkate alındığında, Ukrayna'nın üye olması veya bu-*

*nun en azından dillendirilmesi Avrupa'ya siyasi ve ekonomik açıdan nasıl etkiler?*

**Doç. Dr. Nergiz Özkural Köroğlu** - Ukrayna Avrupa Birliği'ne girer mi önce oradan başlayalım. Bana göre, Ukrayna kısa vadede Avrupa Birliği üyesi kesinlikle olamaz. Orta vadede de çok şüpheli, uzun vadede ise belki. Neden diyecek olursanız çünkü istikrar ve barış en önemli etmenler arasında yer alıyor. Çatışma halinde olan bir ülkenin AB'ye girmesi mümkün değil. Eğer diyelim ki savaş bitti, ama içerisinde hâlâ Donbas'ta ufak çatışmalar kaldığını düşünürsek bu noktada yine olamayacağını söyleyebilirim. Çünkü Avrupa, topraklarını çatışmaların olduğu bir alana doğru genişletmez. Sonuçta bu bir barış projesi olduğu için bu olmayacaktır. Kopenhag Kriterleri açısından baktığımızda ise, belki ekonomi şok terapiler ile hızlı bir şekilde yükselişe geçebilir fakat yine de müzakere süreci belli. Her bir faslın açılıp kapanması oy birliğiyle oluyor, yani bunlar yıllarca sürecek. O yüzden stratejik olarak da böyle bir şeyin söz konusu olabileceğini düşünmüyorum. Zaten AB yetkilileri de bu konuda, biz Ukrayna'yı AB'ye üye alırız diye bir şey asla söylemediler. Ancak ne olabilir; çatışmaların durduğu andan itibaren müzakerelere başlanır denilebilir, ki bu noktada bir açık kapı bırakıldı. Bu da Türkiye'yi söylendiği gibi, açık uçlu müzakereler olabilir, neden olmasın ve ondan sonra çok uzun yıllar süren bir sürece girilebilir gibi geliyor bana. Zaten savaşın da ne kadar

zamanda biteceğini ön göremiyoruz, bu durumda da Ukrayna'nın AB'ye girmesi çok bilinmezli bir denklem oluyor.

Avrupa Birliği'nin genişleme sürecine gelirse, derinleşme ve genişleme evet AB'nin en önemli paradokslarından bir tanesidir. Bir yandan genişlemeye bir yandan ise derinleşmeye çalışır. Ancak bu genişleme Türkiye'de bir tıkanmaya uğradı, değil mi? Balkan ülkelerinin birliğe alınması düşünülüyor ama Türkiye'de yani bundan sonra nereye genişleyeceğiz? Dolayısıyla derinleşmeye baktığımızda da Brexit'ten sonra bir sarsıntı oldu. Peki şimdi Avrupa Birliği'nin nasıl etkiler buna bakalım. Avrupa Birliği ortak dış ve güvenlik politikasında her zaman zayıf, ordusu da yoktu; sadece rapid reaction force dediğimiz acil müdahale gücü vardı. Ukrayna savaşından sonra bu güçlenecek. Örneğin Almanya İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ilk kez çok büyük bir bütçe ayırdı ve Almanya'nın liderliğinde bir AB ordusu kurulmaya çalışılıyor, ki bence bu AB için oldukça önemli bir gelişme. Biz, İngiltere çıktıktan sonra hani Fransa-Almanya eksenini güçlendir mi diyorduk, herhalde öyle görünüyor. En azından güvenlik anlamında böyle bir atılıma gidileceği çok aşikâr gibi düşünüyorum. Genişleme ve derinleşme için ise esnek entegrasyon teorileri var, farklılaştırılmış entegrasyon modelleri var. Avrupa Birliği zaten her krizden sonra şekil değiştiren bir yapıdır. Bu nedenle belki de farklı bir yapıya bürünecektir.



Mesela çok vitesli bir Avrupa, a la carte Avrupa gibi iç içe geçmiş çemberler gibi farklı modeller var. Bunların özünde ise Fransa ve Almanya merkezde ya da kurucu devletler arasında olur, İspanya ve İtalya gibi Güney Akdeniz ülkeleri dış halka olur. Yani gelişmişliklerine göre iç içe geçmiş halkaların olduğu bir yapıya doğru dönebilir. Bu noktada Ukrayna için 'farklı' bir üyelik önerilebilir ve bu Türkiye'ye de önerilebilir. Zaten şimdi Türkiye de Avrupa'dan uzaklaştırılmak istenmiyor, ama diğer yandan tam olarak üye de yapılmak istenmiyor. Yani gelişmişlik seviyelerine göre bazı politikaların içine alınıp, bazı politikaların dışında tutularak, farklı ayrıcalıklı üyelik dediğimiz modellere de AB'ni dönüşebileceği öngörüsü her zaman vardı; Brexit dönemi, Avro krizi veya pandemi gibi dönemler. Acaba ne olacak diye hep konuşuyoruz ve bunu savaştan sonra göreceğiz. Daha federatif bir yere mi gidecek, yoksa aksine iç içe geçmiş, farklılaşmış bir modele doğru mu gidecek ve Türkiye ve Ukrayna da burada mı yerini bulacak bunu ilerleyen zamanlarda göreceğiz.

Diğer yandan Batı denildiğinde Amerika'nın tutumu da önemli. Şu an konuşulan şeylerden biri de acaba mevcut durum bir yandan da Biden'ın Putin'i yıpratma savaşı olup olmaması yönünde. Yani hedef aslında Rusya'yı yok etmek veya yıkmaktan ziyade, yıpratmak ve NATO'nun yükselişini burada görüyoruz. Aslında NATO'nun beyin ölümü gerçek-

leşmişti, Macron öyle demişti. Çünkü NATO, SSCB sonrasında bir tehdide karşı kurulmuştu, ama bu tehdit ortadan yok oldu ve yeni tehditler arandı. Yeni tehditler ise siber saldırılar, iklim krizi, salgın hastalıklar olarak konuşuluyordu. Fakat şimdi yeniden NATO'nun karşısında Rusya bir tehdit olarak çıktı. Bu nedenler de NATO'nun bütünleşme içerisinde yeniden yükselişe geçtiğini görüyoruz. Ben, Amerika'nın da zaten böyle bir şey istediğini düşünüyorum. Ayrıca Avrupa Birliği için ise şu şekilde söylemler söz konusu; İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Amerika'nın yapmış olduğu Marshall Yardımları Avrupa Birliği'nin kurulması açısından çok büyük bir etkendi. Fakat, AB öyle bir noktaya geldi ki, belki siyasi açıdan tek başına büyük bir güç olamasa bile kendi başına bir ekonomik güç haline geldi. Amerika tabii ki, kendi güvenlik şemsiyesi altında olduğunu bildiği, kendisine tâbi bir Avrupa Birliği istedi. İşte bu da yine düşünülecek bir konu. Şimdi bu savaş neticesinde Avrupa kendini güçsüz, aciz ve korunmaya muhtaç hissettiği noktada gözler yine Amerika'ya çevrilebilir.

*Yusuf Ertuğral - Son olarak, Finlandiya ve İsveç'in NATO'ya üyelik talebini olumlu görüyor musunuz? Bu durum bölgedeki askeri hassasiyeti nasıl etkiler?*

**Doç. Dr. Nergiz Özkural Köroğlu** - İsveç'e baktığımız zaman Gotland Adası ile Rusya'nın Avrupa'daki tek toprağı olan Kaliningrad, coğrafi ola-

rak karşı karşıya durduğunu görüyoruz. Şu anda İsveç, herhangi bir Rus tehdidine karşı bütün askeri kapasitesini Gotland adasına yığmış durumda bulunuyor. Buna karşı Rusya ise, nükleer silahlar dahil olmak üzere, bayağı büyük bir asker ve silah mühimmatı da Kaleningrad'a yığdı. Yani orada ciddi bir gerginlik alanı var, her an bir çatışma başlayabilecek durumda. Finlandiya'ya baktığımızda ise Finlandiya ile Rusya arasında çok büyük bir kara sınırı var. Finlandiya'nın tarihsel olarak Rusya'yla savaştığı, mücadele ettiği de düşünülürse, Baltık Denizi'nde zaten aslında Putin döneminde var olan gerginliğin uç noktaya çıktığını görüyoruz. Bundan önce nasıl bir gerginlik vardı; sık sık Rus gemileri, denizaltıları, füzelerle vb. tatbikatlar yaparak göz dağı verme çabaları içerisindeydiler. Şimdi Baltıklar da yine Rusya'nın önemli

bir hakimiyet kurmak istediği alan yani. Nasıl ki Karadeniz Hazar Bölgesi'nden söz ediyorsak o bölge de aynı şekilde. O yüzden savaşın ilk başlarında Putin şöyle söylüyordu: "Eğer, İsveç ve Finlandiya NATO'ya girerse askeri müdahalede bulunacağız, derhal karşılığını vereceğiz." Ancak son tahlilde söylemler değişti. Hatta Lavrov'dan da açıklama geldi ve söylemler daha ziyade 'zaten İsveç ve Finlandiya NATO'nun çoğu operasyonunun içerisinde yer alıyordu, bu nedenle girseler de bizim için çok bir şey değişmeyecek' halini almaya başladı. Tabii bu söylemlerin nasıl okunacağı önemli. Bu söylemler İsveç ve Finlandiya'nın NATO'ya girip girmemesinin Rusya için önemli olmadığı manasında mı, yoksa Rusya'nın her halükârda saldırıya hazır olduğu anlamında mı bilemiyoruz... Diğer yandan NATO'ya girmek de belli bir



süreci ifade ediyor. Tamam biz NATO'ya giriyoruz, NATO da kabul etti dedikleri andan itibaren de bir mekanizma var. Çünkü NATO'ya girmek öyle bir dakika içerisinde olmuyor. Ki böyle bir karar verildikten sonra Rusya, göz dağı vermek için hemen bir saldırıda da bulunabilir. O zaman NATO'ya tam girmedikleri için beşinci madde uygulanamaz. Tabii ki İsveç ve Finlandiya NATO'ya girerse Rusya'ya karşı korunacaklardır, fakat o zaman husumet daha da büyüme ihtimali taşır ve belki de Dünya Savaşı noktasına gelir. Son olarak, biliyorsunuz Türkiye'nin de vetosu var, Türkiye'de bunun karşılığında terör ile ilgili hassasiyetler gibi durumlar hakkında belirli beklentilere sahip. Yani o konu da çözülmüş değil. Ancak özet olarak ben Baltıklar'da çok ciddi bir gerilim gözlemliyorum.

*Yusuf Ertuğral - Değerli vaktinizi ve bilgilerinizi bizlerle paylaştığınız için EUROPolitika dergisi adına çok teşekkür ederiz hocam...*

*\*Bu söyleşimizi EUROPolitika NewsTV YouTube kanalımızdan da izleyebilirsiniz. Video linkine aşağıdaki karekodunu okutarak erişebilirsiniz.*

**Röportaj: Yusuf Ertuğral & Nilfem Baykan**

**Deşifre: Nilfem Baykan**

